

O PAPEL DAS ADMINISTRACIÓNS NO DESENVOLVEMENTO DA ACCIÓN VOLUNTARIA. LÍMITES DA SÚA INTERVENCIÓN

Luz Campello García

Licenciada en socioloxía e diplomada en traballo social.
Responsable da Área de voluntariado e organizacións sociais.
Complejo Hospitalario Universitario "Juan Canalejo" A Coruña

Introducción

Nas sociedades democráticas, un novo paradigma está en construción e representa unha nova forma de pensar e de face-las cousas. Vivimos unha etapa de organización da diversidade de valores e ópticas sociais que requiren múltiples formas de resposta diferentes; trátase de conformar un novo equilibrio das relacións sociais, onde se redefinen os roles do Estado (Administración), da poboación/sociedade e das organizacións sociais. Podemos dicir, que se pasou dunha "apatía política" a un renacemento do interese polo público, onde as persoas comezan a valoralo todo cunha óptica distinta, e os actores colectivos modifican as súas relacións tradicionais de representación, xurdindo con forza novas voces e formas de participación máis activas e organizadas, onde a solidariedade permanece ó interese individual.

Así pois, para falar do papel da Administración pública no desenvolvemento da acción voluntaria, é obrigado situarnos nun sistema mixto de políticas sociais, onde o protagonismo do Estado segue sendo esencial para garanti-los dereitos sociais, pero xa non está obrigado a recoñecer que o sabe todo, nin sequera a ter que responsabilizarse de todo, senón a mostra-la súa dispoñibilidade articulando as distintas forzas sociais. O

Estado deixa así de ser omnipresente e omnipotente¹ e pasa a compartir escenario, coas organizacións sociais por unha parte, como expresión da “sociedade necesaria” para definir cómo deben ser satisfeitos os dereitos sociais², co mercado por outra, de cara a unha xestión socialmente rendible, e coa esfera informal, que constitúe o mundo das relacións persoais do individuo. O éxito deste sistema está en lograr unha interacción mutua e efectiva, sen dependencias entre os catro piares –Estado, organizacións sociais, mercado e esfera privada–, sabendo que cada vez é máis difícil trazar límites entre eles polo espacio híbrido que van xerando.

Deste modo, podemos afirmar que as relacións entre Estado e voluntariado están en fase de reestructuración e reequilibrio. O sistema de articulación social clásico, onde o sector público fixaba a dirección e as coordenadas de acción colectiva, xa non é o modo exclusivo de “facer” e a sociedade quere ter un papel máis activo no deseño das respostas ó que lle afecta. De aí, que o voluntariado se percibe como un axente que forma parte deste novo modelo de articulación social, onde se están redefinindo roles e espacios de acción entre o público e o privado.

Neste contexto, correspóndelle ó Estado promover e facilita-la participación do voluntariado, a través das organizacións públicas ou privadas sen ánimo de lucro, de modo que teñan un papel activo na solución dos problemas de interese xeral. Así pois, *o papel da Administración no desenvolvemento da acción voluntaria é de vital importancia; é máis, non se podería falar realmente de voluntariado na actualidade, se non se contempla o papel da Administración no modelo de deseño institucional e no desenvolvemento de políticas públicas que incentiven a participación plural da sociedade, o recoñecemento do seu labor como tal; facilitando a participación das entidades de acción voluntaria no deseño, execución e avaliación das políticas sociais.*

Funcións da administración en relación ó voluntariado

Refírese ó papel que desenvolve a Administración con respecto ó voluntariado, recollido en sete funcións esenciais:

1. Lexitimación e recoñecemento formal

A lexitimación do voluntariado nunha sociedade, lévase a cabo esencialmente a través do desenvolvemento de políticas públicas que garan-

¹ GARCÍA ROCA, J.: *Público y privado en la acción social*. Madrid: editorial popular, 1992.

² RODRÍGUEZ CABRERO, G. et al.: *Las entidades voluntarias en España*, Madrid: Ministerio de Asuntos Sociais, 1996.

tan o seu recoñecemento formal e regulación no ámbito territorial. Neste sentido, o referente básico do voluntariado constitúeo o marco legal, que regula, ampara e fomenta a participación das persoas nas accións de voluntariado. Así, a Lei de voluntariado de Galicia 3/2000 do 22 de decembro, garante a liberdade de exercer-lo voluntariado e favorece o seu recoñecemento social, definíndoo como:

“o conxunto de actividades desenvolvidas nas áreas de interese xeral (servicios sociais, saúde, protección civil, medio natural, educación, cultura, ocio e tempo libre, defensa dos dereitos humanos...), que se realicen de maneira altruísta, desinteresada e solidaria, con carácter voluntario e libre, e sen contraprestación económica”.

De igual modo, determina cómo se debe levar a cabo o voluntariado:

“a través de entidades de acción voluntaria legalmente constituídas, entendendo por estas, as organizacións privadas non lucrativas e as agrupacións de voluntariado integradas na Administración pública que, sen ánimo de lucro desenvolvan programas e proxectos de voluntariado no marco das áreas de interese xeral, por medio de persoas voluntarias”

coa intención de supera-lo concepto tradicional de voluntariado asistencialista e o puro voluntarismo pouco eficaz.

2. Regulación do voluntariado no ámbito territorial

Baséase fundamentalmente na articulación institucional, sinalando os entes responsables e as competencias da Administración a nivel autonómico e local, así como os procedementos que se deben seguir.

As competencias da Administración autonómica, segundo a Lei de voluntariado 3/2000 defínense tal e como segue:

- *Programar e promove-la coordinación das actuacións* en materia de voluntariado no marco da comunidade autonómica.
- Apoiar en materia de información, formación, asesoramento técnico e apoio material - económico ás corporacións locais e entidades de acción voluntaria.
- Elaborar estatísticas e realizar estudos e investigacións en materia de voluntariado.
- Establecer medidas de recoñecemento público das entidades e persoas que colaboren no desenvolvemento da acción voluntaria.
- Colaborar coas demais AAPP no aproveitamento dos recursos en todos os seus ámbitos e cos diferentes organismos de carácter nacional e internacional.
- Establece-las medidas que se consideren oportunas para o seguimento e inspección das entidades de acción voluntaria, co fin de garantir un voluntariado de calidade.

- Promove-la creación de oficinas municipais de voluntariado (individual ou agrupadamente).

No ámbito local, verbo das competencias da Administración en voluntariado, a Lei 3/2000 fai un recoñecemento explícito do municipio como marco privilexiado para o desenvolvemento da acción voluntaria. Respóndese así ó *principio de autonomía local para a xestión dos seus intereses no ámbito da súa competencia*, que lle permita promover toda clase de actividades e prestar cantos servicios contribúan a satisfacer necesidades e aspiracións da súa comunidade veciñal.

A función do concello, ó igual cá Administración autonómica, ten unha dobre vertente, en canto se lle recoñece a súa capacidade para dispoñer de agrupacións propias de voluntariado e se determina o apoio que lle debe prestar á iniciativa privada sen ánimo de lucro no seu ámbito municipal, colaborando con ela mediante o asesoramento técnico, a coordinación, a planificación e o apoio económico.

- Programa-la acción voluntaria segundo as necesidades do seu contorno territorial.
- Promove-la coordinación do voluntariado no concello e coa Administración autonómica.
- Facilitárlle-la orientación e formación necesaria ás persoas voluntarias para o desenvolvemento da súa tarefa.
- Colaborar coa Administración autonómica (Xunta de Galicia) na elaboración de estatísticas sobre voluntariado.
- Seguimento e control da acción voluntaria coa finalidade de que se realice conforme ós dereitos e deberes legais do voluntariado.
- Promove-la creación de oficinas municipais de voluntariado, ben por si mesmos ou mediante agrupacións entre concellos.
- Calquera outra función que se derive por delegación da Xunta de Galicia.

3. Promoción da acción voluntaria

Mediante o desenvolvemento de políticas favorables e medidas de apoio, de carácter técnico e económico, ás entidades de acción voluntaria (*actuacións de promoción, coordinación e fomento do voluntariado*). Esta función de impulso e apoio ó voluntariado é un dos fortes da Administración, sobre todo no contexto de Galicia onde a debilidade das organizacións sociais aínda é evidente e onde a participación formal no ámbito público é aínda incipiente. Esta situación de timidez participativa require de importantes esforzos por parte da Administración local e autonómica para promover unha cultura da solidariedade, é dicir, un clima de opinión fa-

vorable á acción voluntaria, e fortalece-lo tecido social nun momento onde as formas comunitarias de participación e de boa veciñanza están en retroceso, como consecuencia dos novos estilos de vida, a crecente urbanización e os cambios no modelo de familia, cunha progresiva redución do número de membros. De aí que, neste caso, se requira un Estado (Administración) forte que apoie a organización da sociedade civil.

As medidas máis significativas, constitúenas os *Plans de voluntariado* (nacional, autonómico e locais) que recollen as principais liñas ou ámbitos nos que se vai incidir especificando as prioridades de actuación no ámbito territorial *para a promoción e fomento da acción voluntaria*. Serven de marco de referencia para os axentes participantes na acción voluntaria, facilitando a súa coordinación e complementariedade.

Así, o Plan de voluntariado de Galicia 2002-2005, recolle o conxunto de accións que en materia de promoción e fomento do voluntariado van desenvolver-los distintos departamentos da Xunta, a fin de logra-la súa coordinación. Posibilitando a integración nas devanditas accións, dos programas de voluntariado (actividades e iniciativas) das administracións locais e entidades de acción voluntaria³.

O plan estrutúrase en 5 ámbitos de actuación, coas súas respectivas liñas estratéxicas e obxectivos, que constitúen as directrices que van orienta-las políticas sectoriais de voluntariado e que se concretan nunha serie de accións, cos órganos responsables (Consellería/s ou outros) de levalas a cabo e o período de execución.

ÁMBITOS DE ACTUACIÓN	OBJECTIVO
I Promoción da cultura da solidariedade	Dar a coñece-las oportunidades de participación na acción voluntaria.
II Formación	Capacita-las persoas voluntarias e os xestores de programas de voluntariado para garantir unha acción de calidade.
III Apoio e seguimento	Dota-las entidades de acción voluntaria dos medios humanos, materiais e técnicos necesarios para logra-la súa consolidación.
IV Coordinación	Fomentar actuacións eficaces e de calidade, evitando duplicidade de esforzos e proporcionando unha xestión de recursos máis eficiente.
V Inspección e control de calidade	Difundi-la normativa en materia de voluntariado e verifica-lo seu cumprimento, garantindo a calidade dos programas.

³ Para o que as Entidades de Acción Voluntaria (EAV) deberán cumpri-los requisitos esixidos na Lei de voluntariado, estar inscritas no rexistro de EAV e solicita-la súa incorporación no Plan mediante a presentación dun protocolo-tipo, que recolle fundamentalmente a situación de partida ou necesidades ás que lle dá cobertura a entidade e que xustifican o programa de voluntariado, tomando como referencia as áreas prioritarias segundo o propio Plan de voluntariado. Tendo en conta a adecuación entre os proxectos e obxectivos que se teñen a curto e medio prazo e as necesidades de recursos tanto materiais como técnicos ou humanos.

Se ben, a Administración pode poñer en marcha cantas iniciativas de promoción do voluntariado considere, como o financiamento con cargo ós fondos públicos do seguro de accidentes e responsabilidade civil das persoas voluntarias, ó que se poden acolle-las entidades de acción voluntaria⁴. Esta medida supón un impulso importante para o voluntariado, tendo en conta que moitas entidades de pequenas dimensións, que son as que máis abundan no noso contorno, non dispoñen de medios ou resultalles moi gravoso custear-lo seguro, como recolle a Lei 3/2000 do 22 de decembro.

4. Intermediación

A Administración actúa de ponte entre a sociedade civil e as entidades de voluntariado, establecendo medidas e procedementos de arbitraje e resolución de conflitos entre as persoas voluntarias e as entidades⁵. Esta función é importante, porque non debemos proxectar todo o bo e o idílico nas persoas voluntarias ou nas organizacións sociais, estas tamén están suxeitas ós mesmos defectos e inxustizas que poden estalo outros axentes públicos ou privados, e é o Estado a través dos seus órganos administrativos quen debe garantir e velar polos dereitos das persoas e por unha acción voluntaria de calidade.

5. Xestión de voluntariado

Esta función acada a súa plenitude na dimensión local, dado que, cada vez máis se intenta achega-la xestión do que nos afecta, alí onde se produce. De aí, que sexa o espazo municipal por excelencia onde se desenvolve esta función, con competencias directas en xestión de voluntariado e na creación das oficinas municipais de voluntariado, para as que apoia económica e materialmente a Administración autonómica ás corporacións locais, sen prexuízo das outras funcións que contempla a Lei 3/2000.

Á Administración autonómica, compételle a creación e xestión do rexistro de entidades de acción voluntaria, que será "condición indispensable para acceder ás axudas e subvencións, así como para realizar convenios coas administracións públicas en materia de voluntariado", xustificación que se lexitima en razón da limitación dos fondos públicos e na necesidade da súa utilización selectiva e racional⁶. Así como, a pla-

⁴ É condición necesaria que as persoas voluntarias estean incorporadas nalgunha das entidades integradas no Plan de voluntariado.

⁵ Pendente de desenvolver-la comisión de arbitraje, tal e como recolle a Lei 3/2000 do 22 de decembro.

⁶ Preámbulo do Decreto 405/2001, do 29 de novembro, polo que se regula o rexistro de Entidades de Acción Voluntaria de Galicia. Quizais deberíamos aceptar que

nificación da acción voluntaria no territorio e a xestión de programas, que polo seu alcance requiran do esforzo e o apoio deste nivel administrativo.

Os demais órganos ou departamentos sectoriais da Xunta de Galicia tamén poden exercer esta función a través de programas ou agrupacións concretas de voluntarios/as, tal e como o recolle a Lei 3/2000 do 22 de decembro.

6. Inspección e control de calidade

A función de inspección e seguimento, sitúa de novo a Administración nun lugar privilexiado no mantemento e consolidación dun voluntariado de calidade.

A Administración autonómica establece os criterios de inspección e seguimento dos programas de voluntariado que levan a cabo as entidades, e que son financiados con fondos públicos⁷, como unha aposta pola eficacia e pola calidade na acción voluntaria. O Plan de voluntariado recolle os mecanismos de control e avaliación apoiados en programacións e indicadores verificables (de resultado, de proceso e de impacto).

Pero é a nivel municipal, onde se executa esta función de inspección e control da acción voluntaria e das entidades de voluntariado, velando polos dereitos das persoas e controlando que se cumpran os procedementos que formalizan e lle dan institucionalidade ó voluntariado: a existencia do libro de altas e baixas do voluntariado, o compromiso de colaboración firmado, o seguro de accidentes e responsabilidade civil, o cumprimento dos dereitos e deberes, a forma de identificación como voluntario/a, os rexistros de actividade, a definición do programa ou proxectos, etc.

Neste sentido, non debemos esquecer o papel do Consello galego de voluntariado como órgano consultivo e asesor que determina a lei, representado polos distintos actores sociais e que está á espreita a modo de "seguimento-control" do desenvolvemento da acción voluntaria na comunidade autónoma. "exerce as funcións de informe e análise das actividades de voluntariado, así como as que determine a súa normativa de desenvolvemento" (art. 25.2 da Lei de voluntariado de Galicia⁸).

hai razóns máis importantes cás achegadas polo lexislador, como a necesidade de establecer mecanismos de seguridade tanto para a persoa voluntaria como para os/as beneficiarios/as da acción voluntaria.

⁷ Para a entidade, a inscrición no rexistro é condición indispensable para integrarse no Plan galego de voluntariado, acceder ás axudas e subvencións públicas e subscribir convenios coas administracións públicas.

⁸ No seu seo poderán constituírse *comités técnicos* e *comisións de traballo* que se encargan de desenvolver e garantir un voluntariado de calidade.

7. Establecemento dos contidos formativos esenciais

Ser voluntario/a é un status adquirido intencionada e conscientemente, polo que “a persoa non nace voluntaria senón que se fai”. Isto lévanos á importancia da *formación do voluntariado como garantía de calidade* e ó papel da Administración, como responsable do deseño dos seus contidos mínimos. Nesta liña publica o Programa de formación do voluntariado 2002-2005, que define os contidos esenciais e a modalidade de formación, tanto para persoas voluntarias como para profesionais, tal e como segue: a *formación básica*, común para todo tipo de voluntariado, a *formación específica* adecuada a cada área de intervención na que vaia desenvolver-la actividade, e seguindo o mesmo esquema, a *formación de iniciación e afondamento* dos/as técnicos/as de voluntariado e por último, a formación de posgrao ou formación especializada, que xeralmente é de carácter universitario ou equivalente, coa finalidade de garanti-la calidade da acción voluntaria.

Límites da acción voluntaria: converxencias e diverxencias entre administración e voluntariado

Falar de límites da Administración, en si mesmo xa supón o recoñecemento doutros actores, o que non significa que reduci-lo ámbito do público sexa o correcto. Non se trata de máis Estado ou menos Estado senón de “mellor Estado” e isto implica, que a Administración recoñeza a diversidade e o fortalecemento da sociedade civil, xerando acordos e compromisos que se transformen en referencias culturais compartidas. É necesario un novo equilibrio entre a converxencia e diverxencia público-privado que integre a cooperación e o conflito desde a colaboración sinérxica, pero sobre todo que prime a expansión de dereitos á fiscalización cidadá dos procesos públicos, avogando por suxeitos conscientes e comprometidos co seu contorno e co seu Estado.

Desde esta perspectiva reflexiónase sobre diferentes aspectos latentes que é necesario cuestionar no marco das relacións Administración-entidades de voluntariado.

■ *A interacción público-privado necesita unhas mínimas regras de xogo*

En primeiro lugar, os límites da Administración veñen definidos pola inclusión ou non no sistema institucional da entidade de voluntariado, quedando á marxe toda iniciativa informal e aquelas entidades sociais que non estean rexistradas como entidades de acción voluntaria, segundo o procedemento que a este efecto articula a Administración. A confrontación entre a Administración e o voluntariado vén reforzada

pola desafortunada tendencia a atribuírle ó ámbito da iniciativa social "todo o bo" e ó ámbito do público todo o negativo, cando en realidade ámbalas dúas esferas se necesitan mutuamente. O voluntariado, non pode sobrevivir sen que a Administración proporcione un marco global para a participación e actúe de mediadora entre os diferentes grupos e organizacións sociais; e a Administración, á súa vez, necesita do apoio dunha iniciativa social forte e madura.

■ *A escaseza de recursos ameaza a identidade do voluntariado*

Como se dixo, cada día a realidade faise máis complexa, con actores que comparten diversos espacios, emerxencia de identidades múltiples, etc., o que significa que temos que ir afacéndonos a unha realidade social composta por diferentes puntos de vista, onde cada identidade reclama igualdade de dereitos e o Estado non sempre pode responder a estas novas demandas. De aí, que se necesite a coparticipación das *organizacións sociais coa Administración*, relacións que en condicións ideais se caracterizan pola interdependencia, onde ámbalas partes se necesitan por igual. Pero en realidade, a preponderancia a tódolos niveis da Administración, sobredimensionada pola escaseza de recursos da maioría das organizacións sociais e o *modo de financiamento* por parte da Administración, fai máis vulnerables as entidades de acción voluntaria.

A forma de financiamento a través de subvencións, convenios etc., corre o risco de facer periga-la identidade da organización voluntaria e converterse en "pseudoadministración" ou "pseudoorganización" en prol do sostemento do seu proxecto ou acción. Se ben, existen organizacións cunha certa tradición no sector e un alto nivel de institucionalización, que tamén inflúen na Administración, facendo presión para que se teñan en conta, sen perde-lo financiamento para os seus proxectos.

Aínda que a esencia do voluntariado é a non remuneración, non significa que este sexa gratuíto para a organización ou para a Administración, o voluntariado é unha inversión social rendible, pero hai que dedicar cartos á súa xestión eficaz.

Esta situación deixa patente a vulnerabilidade na construción da identidade das organizacións, ameazando a súa independencia e a súa sustentabilidade, podendo chegar mesmo a desaparecer cando o financiamento non ten continuidade.

■ *Insuficiente recoñecemento mutuo*

Poderíamos dicir que voluntariado e Administración son as dúas caras da mesma moeda, polo que é necesario abrir espacios de coñecemento mutuo e establecer canais de comunicación que aseguren que os procesos xerados na esfera de iniciativa social sexan considerados nos niveis de decisión, é dicir, poidan influír nas políticas públicas.

A pesar das medidas de apoio, hoxe en día aínda temos que falar dun baixo recoñecemento institucional do voluntariado e dun rol diminuído ante o ámbito público que marca as directrices. Por outra parte, tamén as organizacións sociais *necesitan recoñece-lo potencial papel da Administración* nos seus diferentes niveis territoriais, como impulsora dun contorno facilitador para que as asociacións se desenvolvan e se afiancen.

O voluntariado debe achegarse á Administración, sen que se perda a súa propia autonomía, coa finalidade de proporcionar opinión, contribuír á orientación que tomen as políticas e participar do sistema de toma de decisións. É dicir, debe estar en comunicación e boa sintonía coas estruturas da Administración, sen ser un mero instrumento do Estado, nin de suplantalo; senón de establecer formas de articulación máis ou menos críticas con el, podendo falar de varios niveis de relación, desde a colaboración e posta en marcha de políticas ou programas conxunta, a implementación ou execución de políticas concretas, o apoio simbólico –signos de recoñecemento, xestos de apoio, de confianza, de disposicións positivas– ata a confrontación e o cuestionamento das políticas.

■ *Idea de fiscalización e control dos poderes públicos*

A vinculación do voluntariado coa Administración representa un cambio e está orientado pola idea de fiscalización e control das organizacións sociais ou entidades de acción voluntaria. Se temos en conta que en España non existe unha cultura de “rendición de contas” e menos en voluntariado, ó que se supón, que ó non ter ánimo de lucro nin remuneración, non existe malversación de fondos, nin necesidade de control ou avaliación. Sen embargo debemos insistir en *que “render contas” vai máis alá do económico*, así o feito de rexistra-las persoas voluntarias na entidade⁹, facilitar datos estatísticos e adecuarse ás directrices xerais que contempla a Lei do voluntariado, constitúen formas de avaliación e control de calidade por parte da Administración. Como podemos observar, estamos ante unha realidade que se percibe como unha maraña de capital social, económico, simbólico, etc. pero con escasa transparencia, necesítase un código de ética aplicable a ámbolos actores –Administración e entidades de acción voluntaria– que conducise a unha cultura de responsabilidade, equidade e transparencia.

⁹ O rexistro de persoas voluntarias, segundo recolle a Lei 3/2000 de voluntariado de Galicia, as entidades de voluntariado están obrigadas a levar un rexistro de *altas e baixas* das persoas voluntarias, así como un acordo ou compromiso de incorporación a un programa de voluntariado, firmado. É un *instrumento de control e seguemento* das persoas voluntarias dentro dunha entidade, non da actividade concreta deste (para iso, existen outros rexistros na entidade como, por exemplo, a folla individual do voluntario onde se rexistran as actividades formativas que realizou, indicadores de avaliación e progreso).

■ *Concepción utilitarista*

Na nosa cultura as organizacións de voluntariado nacen ou desenvólvense principalmente, como unha forma de complementariedade do Estado, para responder a necesidades que a Administración non facía, cumprindo unha *función residual* como executoras de políticas sociais. É dicir, a importancia da acción do voluntariado está asociada á prestación de servicios, por “delegación” de funcións do Estado ou de maneira subsidiaria a este.

Esta concepción utilitarista do voluntariado, desencadea unha corrente de “victivismo”, que se basea na idea de que o Estado protector ou de benestar ten a obriga de resolvernollos nosos problemas. Esta idea “non se sustenta no aire”, é certo que o Estado recorreu ás organizacións sociais para resolver problemas, que en moitos casos se derivan da ausencia dunha verdadeira política social nese tema ou como unha forma de aforro de servicios máis profesionalizados. Esta tendencia desposúe o voluntariado da súa capacidade de transformar ou de incidir nas políticas sociais; se ben, esta forma de actuar, non sempre é resultado dun “mal facer intencionado” ou consciente, temos que recoñecer que na meirande parte dos casos é por falta dunha definición do ámbito da iniciativa social, do marco público non estatal.

Cando un problema urxente non é resolto polos recursos públicos, a miúdo lévao a cabo algunha entidade ou asociación que se caracteriza pola súa base de voluntariado. A súa proximidade nesas entidades e a novidade dos problemas que cómpre resolver, en moitos casos, leva a esta confusión de “aproveitamento” do voluntariado. A isto, debemos engadirle o “abuso” que algunhas veces fan as organizacións, encomendándolles tarefas a persoas voluntarias, mesmo en servicios concertados coa Administración, onde non está claro o límite entre voluntariado e profesionais remunerados. Esta situación leva a unha maior confusión e a aumenta-la sensación que subxace en certos sectores de poboación, de utilización do voluntariado por parte da Administración.

■ *Risco de fagocitación*

O voluntariado está sometido a un proceso de cambio e modernización, pasando dun papel meramente asistencialista a relacións máis participativas e de maior calidade, orientadas ó desenvolvemento. Esta situación, probablemente requira unha nova lóxica de acción “desde abaixo cara a arriba”, desde a sociedade cara á Administración e non á inversa como se vén facendo, baseándose na localización do “suposto saber” técnico e político na Administración e na necesidade de impulso e debilidade das entidades sociais no noso contorno; unha lóxica que teña en conta a participación das entidades de voluntariado no deseño e seguimento das políticas públicas e non só a execución.

Nesta redefinición do papel do voluntariado e das entidades sociais, existe o risco de que poida vir "dirixido" desde a Administración, os medios, etc. e se converta nun mero instrumento de poder¹⁰. Por iso é necesario que o voluntariado sexa suxeito –e non simplemente obxecto do proceso de cambio social no que está inmerso¹¹ como unha forma de entende-la cidadanía desde unha corresponsabilidade social e non unicamente desde a complementariedade de funcións do Estado ou do ámbito público.

Un voluntariado vital é un elemento clave dunha sociedade, pero non sexamos ilusos ó pensar que podemos prescindir do Estado, ou que é mellor canto menos se implique a Administración. Requírese un Estado que garanta a participación pública da sociedade e os dereitos sociais da poboación, desde unha perspectiva de interdependencia sometida a revisión constantemente para evita-la dependencia ou a fagocitación da sociedade civil.

■ *Factor de apoderamento da comunidade*

O voluntariado é unha manifestación da insatisfacción cunha cultura que considera que todo aquilo que non ten prezo non ten valor, que non comprende a gratuidade. Neste sentido axuda a recuperar valores e prácticas imprescindibles para a satisfacción persoal e colectiva, creando cohesión da comunidade e xerando capital social. As conexións informais, as crenzas, valores e os fortes lazos de confianza e reciprocidade, fortalecen as redes sociais entre as persoas, podendo chegar a crear conciencia solidaria (sensibilizando, activando ou reformando) sobre aspectos "esquecidos" ou non tratados de maneira adecuada polo poder público. O voluntariado, é así un factor de apoderamento da comunidade, actuando como un verdadeiro grupo de presión polo ben público, que vence a separación clásica entre o económico e o social, e que sempre está moi ben informado porque permanece máis en contacto coas comunidades locais e coas persoas.

Na nosa sociedade deixa de darse o protagonismo único do Estado para dar paso á intervención dos cidadáns como aqueles capaces de intervir e colaborar coas institucións onde se necesite, porque todos debemos comprometernos como voluntarios/as no proxecto global de desenvolvemento das persoas e das sociedades en que vivimos.

¹⁰ CAMPELLO, L.: "El voluntariado en la sociedad actual", en *Voluntariado Social*, Santiago, IGISS, 2001.

¹¹ MORATALLA, A.D.: *Ética y voluntariado. Una solidaridad sin fronteras*. Madrid, PPC, 1997.

■ *Fraxilidade institucional*

O baixo nivel de institucionalización das organizacións de acción voluntaria sitúaa en inferioridade de condicións á hora de negociar coa Administración e de influír nas políticas públicas. A asociatividade e creación de redes de coordinación –plataformas, federacións,.....– entre as organizacións de voluntariado son escasas, e a falta de información verbo das entidades de acción voluntaria e dunha cultura de cooperación e alianzas entre asociacións, motiva que non traballen en conxunto por unha meta común, chegando mesmo a competir polos recursos e o poder. Tamén, a informalidade nos procedementos e nas estruturas institucionais xeran desconfianza e intensifican a fragmentación que caracteriza o noso contorno social. Acurtar distancias entre as organizacións de voluntariado, e entre estas e outras máis amplas ou “paraugas”, así como establecer alianzas estratéxicas con outras entidades sociais (universidades, equipos de investigación, etc.), son mecanismos de fortalecemento institucional que constrúen capital social.

Unha sociedade participativa e cohesionada caracterízase por ser unha sociedade vigorosa, e unha sociedade forte reclama a presenza dunha Administración forte e viceversa, porque como vimos, ámbalas esferas son interdependentes en canto a que conciben accións recíprocas co conseguinte fortalecemento mutuo.

Bibliografía

- Lei 3/2000 do 22 de decembro, do voluntariado de Galicia.
- Decreto 405/2002, do 29 de novembro que regula o Rexistro de entidades de acción voluntaria en Galicia.
- Plan de voluntariado de Galicia 2002-2005. Xunta de Galicia.
- Campello, L.: "El voluntariado en la sociedad actual", *Voluntariado Social*, Santiago: IGISS, 2001.
- García Roca, J.: *Público y privado en la acción social*. Madrid: Editorial Popular, 1992.
- Moratalla, A. D.: *Ética y voluntariado. Una solidaridad sin fronteras*. Madrid: PPC, 1997.
- Rodríguez Cabrero, G. et al.: *Las entidades voluntarias en España*, Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales, 1996.